

PER-OLOV JOHANSSON
STOJAN ZAVISIC

Svenska folkets miljöbudget

Under de senaste åren har det genomförts en rad studier om det svenska folkets betalningsvilja för olika miljöåtgärder. Några av dessa studier har för övrigt redovisats i *Ekonomisk Debatt*; se Drake [1988], Mattsson [1988], Jansson & Nilsson [1989] och Åkerman [1989]. Genom att summera betalningsviljan för olika miljöförbättrande åtgärder borde vi få en bild av det svenska folkets totala betalningsvilja för en god yttre miljö. Problemet är bara att en sådan summering är meningslös. Summerar vi över ett tillräckligt stort antal åtgärder kommer den totala betalningsviljan att överstiga den disponibla inkomsten, dvs vi skulle vara villiga att betala mer än vi faktiskt har. För att bedöma hur mycket det svenska folket är villigt att bidra med till miljöförbättrande åtgärder krävs i stället studier av hushållens totala miljöbudget, dvs av hur mycket vi är villiga att totalt satsa på en bättre miljö. I föreliggande not redovisas några resultat från en primitiv provundersökning, vars syfte var att till lägsta möjliga kostnad ge en första indikation på miljöbudgetens sannolika storlek. Tyvärr är urvalet litet, bortfallet stort och frågorna rätt oprecisa, varför vi nöjer oss

PER-OLOV JOHANSSON är forskare vid Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning och professor i naturresursekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för Skogsekonomi. Hans forskning är inriktad mot miljöekonomi, välfärdsekonomi och makroekonomi. STOJAN ZAVISIC är forskningsassistent vid Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning.

Gubbstrutten:

För att rädda miljön är nio svenskar av tio beredda att sänka sin standard — förutsatt att det inte går ut över bilen, fritiden, bostaden och matvanorna.

Teckning av Lennart Valinder i Dagens Nyheter (18 maj 1989).

med en kort resultatredovisning. Läsaren hänvisas till Bohm [1988] och Johansson [1987] för en nyttig repetition av alla fel som kan vidlåta studier av här redovisat slag.

Resultatredovisning

Enkäten skickades till 500 slumpmässigt valda svenska hushåll, varav 250 svarade. Av de 250 enkäter som kom in var 18 så ofullständigt besvarade att de ej medtagits i resultatredovisningen. Frågeformuläret innehöll 10 frågor. Av dessa är två av mer central betydelse för en bedömning av svenska folkets inställning till miljöproblematiken.

Den första frågan avser det svenska fol-

kets vilja att göra ekonomiska uppföringar i utbyte mot en bättre miljö. Svaren på denna fråga redovisas i *Tabell 1*.

Tabell 1 Hur mycket skulle Ditt hushåll maximalt vara villigt att bidra med till miljöförbättrande åtgärder?

Kronor/år	Antal svarande	I procent
0	22	9,5
1- 100	24	10,3
100- 200	44	19,0
200- 400	26	11,2
400- 600	16	6,9
600- 1000	33	14,2
1000- 1500	28	12,1
1500- 2000	8	3,4
2000- 3000	13	5,6
3000- 4000	3	1,3
4000- 5000	4	1,7
5000- 7500	5	2,2
7500-10000	1	0,4
10000-20000	4	1,7
Mer än 20000	1	0,4
Totalt	232	99,9

Anm. Betalningssattet är proportionellt, dvs respondenten informerades om att alla förutsatts bidra med samma andel av sin disponibla inkomst.

Spridningen är som väntat relativt stor. Det kan därför vara av intresse att redovisa en skissartad tolkning i termer av en folkomröstning. Antag att vi fick ta ställning till ett "miljövårdspaket" som kostar 400 kronor per hushåll och år. Att döma av *Tabell 1* skulle 50 procent rösta ja och 50 procent rösta nej till ett sådant förslag. Fördelningen av svaren i tabellen är dock rätt sned, varför den genomsnittliga betalningsviljan är högre eller ca 1200 kronor per hushåll och år. Detta innebär att det genomsnittliga svenska hushållet är berett att avstå drygt 1 procent av sin disponibla inkomst till förmån för en bättre miljö. Totalt erhålls då 3-4 miljarder kronor per år.

En regional uppdelning av materialet visar att det är i de svårt miljödrabbade västkustlänen (Hallands samt Göteborgs och Bohus län) man är beredd att satsa mest på miljön. Där uppgår den genom-

snittliga betalningsviljan till drygt 2000 kronor. För de sex nordligaste länen är motsvarande siffra endast 400 kronor. Däremot tycks inte respondentens kön eller "sektorstillhörighet" (offentlig visavi privat sektor) spela någon roll för betalningsviljan. Regressionsanalyser ger vid handen att vare sig kön, ålder eller sektorstillhörighet har en statistiskt säkerställd inverkan på betalningsviljan. Där emot noteras ett svagt positivt samband mellan betalningsviljan och hushållsinkomstens storlek.

Den andra centrala frågan i undersökningen avser hur man vill fördela en tänkt budgetförstärkning på 100 miljoner kr på ett antal olika områden. Svaren redovisas i *Tabell 2*.

Två områden, nämligen sjukvård/äldreomsorg och miljön, prioriteras. På vart och ett av dessa områden satsas ungefär 30 miljoner kronor. Barnomsorg, undervisning, sysselsättningsskapande åtgärder och "annat" tilldelas omkring 10 miljoner kronor vardera. Att sysselsättningsskapande åtgärder inte tilldelas större vikt torde sammanhånga med konjunkturläget. Denna hypotes styrks av att det är påfallande stora regionala skillnader. Boende i storstäder, där arbetsmarknaden är överhettad, tycks i betydligt mindre utsträckning än boende i de arbetslöshetsdrabbade norrlandslänen vara villiga att förstärka arbetsmarknadspolitiken. I storstäderna och inte minst i västkustlänen prioriteras i stället miljön. Boende i Hallands län och Göteborgs och Bohus län satsar närmare 37 procent av den föreslagna budgetförstärkningen på miljöförbättrande åtgärder. Notera också att respondentens kön och sektorstillhörighet inte nämnvärt påverkar svaren. Svaren på de båda här redovisade frågorna uppvisar också i övrigt en påfallande god överensstämmelse. Det bör också nämnas att enkäten innehöll en kontrollfråga där respondenten ombads att avsätta en del av sin miljöbudget till åtgärder för att bevara känsliga skogsmiljöer, t ex urskogar och fjällnära skogar. Svaren uppvisar en god överensstämmelse med resultaten från en tidigare studie, se Johansson [1989].

Trots eller kanske tack vare alla brister

Tabell 2 Tänk dig att skatterna höjs med 100 miljoner kronor per år och att Du fick bestämma hur pengarna bäst används. Hur skulle Du vilja att dessa extra 100 miljoner kronor används?

	Sjukvård och äldreomsorg	Barnomsorg	Undervisning	Sysselsättnings-skapande åtgärder	Miljöförbättrande åtgärder	Annat	Antal observationer
A. Kön							
Män	28,6	11,8	10,2	9,2	30,0	9,9	118
Kvinnor	29,0	12,1	12,8	9,3	31,1	5,6	109
Totalt	29,1	11,9	11,3	9,2	30,4	7,8	232
B. Samhällets/stadens storlek							
-50 000 invånare	28,8	11,4	11,9	10,2	30,1	7,4	131
-100 000 invånare	29,8	11,7	11,5	9,8	29,4	7,6	176
-150 000 invånare	29,1	11,7	11,4	9,9	29,5	8,4	194
Mer än 150 000 inv.	29,4	12,9	11,0	5,9	35,1	4,6	35
C. Region (Län)							
1,12,14 ¹	29,4	12,1	12,1	8,6	29,6	7,2	83
13,14 ²	30,5	6,9	11,9	6,9	36,6	6,6	31
20-25 ³	30,3	15,5	10,5	13,7	24,5	5,5	19
D. Sysselsättning i							
Offentlig sektor	28,1	12,2	12,2	9,0	30,6	7,8	79
Övrigt	29,7	11,7	10,9	9,4	30,3	7,7	151

¹Stockholms, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län.

²Hallands och Göteborgs och Bohus län.

³Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

som vidlåter studier av här redovisat slag kan de tjäna som debattunderlag. Miljöfrågorna är ju trots allt centrala, och en avvägning mellan satsningar på en bättre miljö och andra angelägna områden ofrånkomlig. Den centrala och "omöjliga" frågan är hur den i någon mening optimala avvägningen ser ut. Möjligen kan studier av här redovisat slag åtminstone bidra till att förbättra beslutsunderlaget. Det är ju trots allt det svenska folket som ytterst får betala för miljöinsatser genom att andra verksamheter undanträngs.

Referenser

- Bohm, P., [1988], "Ger opinionsundersökningar någon information?". *Ekonomisk Debatt*, Årg 16, Nr 8.
- Drake, L., [1988], "Satt pris på miljön - jordbrukslandskapet varderat". *Ekonomisk Debatt*, Årg 16, Nr 5.
- Jansson, JO, & Nilsson, J-E, [1989], "Spelar samhällsekonomiska kalkyler någon verklig roll i vagvasendet?". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, Nr 2.
- Johansson, P-O, [1987], *The Economic Theory and Measurement of Environmental Benefits*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Johansson, P-O, [1989], "Valuing public goods in a risky world: An experiment", i Folmer, H & van Ierland, E (red), *Valuation Methods and Policy Making in Environmental Economics*. Elsevier, Amsterdam.
- Mattson, L., [1988], "På jakt efter algens samhällsekonomiska värde". *Ekonomisk Debatt*, Årg 16, Nr 2.
- Åkerman, J, [1989], "Hushållens vardering av hälsorisker från radon i bostäder". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, Nr 3.